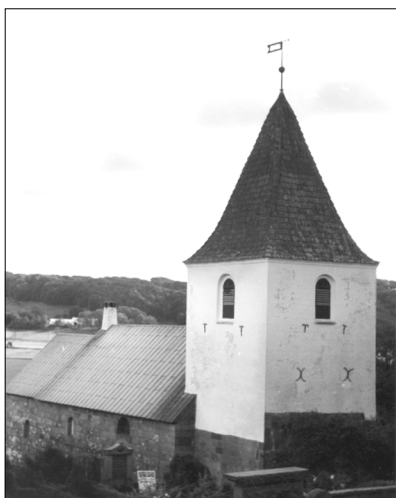

Gravlev planteskole, kirke og kirkejord

Fortalt af Asger Vestergaard, der var graver ved Gravlev Kirke fra 1963 til 1980, på et møde i Støvring Sognegård i 1990. Fortællingen blev optaget på bånd og er af redaktionen nedskrevet efter dette 2009.

Gravlev kirke

De gamle dage, som jeg skal fortælle om, begynder for mig i 1941. Da kom jeg her til Himmerland, hvor jeg overtog Gravlev Planteskole, der var anlagt på den gamle skolelod. Skoleloden var købt fra kommunen af lærer Johansens søn, Kristian Johansen. Han var dog kommet på andre tanker, og jeg kom op og så stedet, og så var det sket. Her ville jeg bo, og jeg overtog planteskolen.

Jeg var ikke gift den gang, så min mor tog med mig herop og klarede grejerne for mig i huset det første halve år. Mor og jeg gik jævnligt i kirke, og jeg kan huske lærer Johansen, når han kom ind i kirken og skrev salmenumrene op med kridt med store håndbevægelser. Men der var det med de tavler, at når lyset faldt ind på de sorte tavler, så kunne mor ikke se tallene. Men vi fandt ud af, at der lige var et bestemt sted i kirken, hvorfra mor kunne se salmenumrene. Det blev så vores plads og der sad vi også ganske godt.

Så var der en dag, da der sådan blev henkastet en bemærkning om, at vi nok godt kunne lide at sidde på ”nysgerrigbænken”. Det vidste vi jo ikke lige hvad det betød, men vi fik at vide, at det var på den plads konerne satte sig for at kunne se, hvem der skulle have barnedåb og hvem, der skulle giftes og sådan. Så vidste vi det, men pladsen var nu ganske udmærket.

Så var der en anden skik dengang, når der var barnedåb. Det kunne vi jo se, nu vi sad på ”nysgerrigbænken”. Det var, når de gik ud, så gav enten gudmoderen eller den, der bar barnet en skilling i kirkebøssen. Det var fast regel dengang.

Andreas Jensen han var ringer og graver og han var faktisk et faktotum her i dette sogn. Lille var han og ubeskeden, og god til at høre var han heller ikke. Han kørte rundt fra dør til dør og krævede vores skat op og krævede vores sygekasse op. Han kørte somme tider i de mørke aftener med ret store summer i mappen han havde bag på cyklen. Det kalder jeg i de ”gode gamle dage”.

Han blev ked af det med at være kirkebetjent, og han var da også ved at blive gammel. Så syntes vores post, at det arbejde var lige noget for ham, og at det kunne han sagtens klare sammen med sin posttur. Han havde en ferm kone, der kunne gøre gravstederne rene, og resten klarede posten så sammen med sit embede. Han syntes dog han fik lige lidt i løn, så han søgte menighedsrådet om lønforhøjelse. Det var der jo så mange andre gravere, der havde gjort både før og siden. Menighedsrådet lod ham vide, at skulle det komme på tale, så skulle han overvære gudstjenesterne, og han skulle følge de forskrifter, der var givet ham. Så blev han fornærmet og sagde sin stilling op.

Derefter opslog menighedsrådet stillingen på ny. Posten havde imidlertid fortrudt sin opsigelse og søgte stillingen igen. Det var der imidlertid også et par andre, der gjorde. Det endte med at Poul Andersen blev graver ved Gravlev Kirke.

Nutidigt billede af Gravlev kirkes indre

nighedsrådet ret længe, før der kom elektrisk lys i kirken og vi fik også egne stole. Om de så var mere egnede ved jeg såmænd ikke, for de andre var sandelig da pæne.

Frøken Klemmensen, der var organist, var en meget forsigtig dame både i sit spil og i trafikken. Hun trak cyklen hele vejen oppe fra landevejen og ned til kirken og tilbage igen, når hun skulle hjem. Folk de agede til kirke dengang. Det var sommetider, der stod en tre-fire jumbekøretøjer nede ved vores præstestald, så det var godt, vi havde den.

Pastor Poulsen

Pastor Poulsen var et geni både i tale og skrift. Så flotte attester han kunne skrive til dåb og til vielse, tror jeg ikke, der er mage til. Der findes stadig mange af dem her omkring i sognet. Vi har selv nogle af disse dåbsattester. De var udsmykket med snirkler og sving. Han var meget veltalende og meget forståelig på prædikestolen. Han var ikke en mand, der brugte manuskript, det gik bare derud ad. Jeg har en enkelt gang set, han holdt en pause, men det kan være fordi han kom til at tænke på noget andet, men så havde han en lap papir i lommen, og så gik den igen. Og så strøede han om sig med citater fra de græske filosoffer og den kolossale litteratur, han var hjemme i.

Ja, og så kunne han fortælle historier! Jeg kan huske en regnvejrsdag. Da var jeg blevet gift med Maria og vi var i kirke – og vi var hele menigheden! Når der kun var to til stede, så skulle præsten ikke prædike. Han gik så med sin paraply op og ned ad den røde løber, som vi havde dengang og fortalte historier, den ene efter den anden. Han fortalte om en gammel mand, som var kommet i kirke en regnvejrsdag. Han havde sådan en stor, langhåret hund og sin lille pige med. Præsten gjorde ham opmærksom på, at han ikke måtte have hunden med ind i kirken. Manden spurgte forbløffet: ”Må jeg ikke tage hunden med ind i kirken? Kom så Chango, så går vi! Så går jeg hjem og drikker mig skidefuld”. Hans pige fulgte op med: ”Det har du også fortjent, far”!

Samtidig med at jeg overtog planteskolen, fik jeg brugsret til en stald og en lade, der lå hvor der nu er parkeringsplads, og det strakte sig næsten fra pælene dernede på hjørnet til det store

træ, der står der den dag i dag. De bygninger måtte jeg bruge så længe jeg ville, indtil sognerådet eventuelt sagde, at de skulle bruge pladsen. Hvis det skulle ske, måtte jeg rive bygningerne ned og bruge materialerne. Det lød jo vældig tilforladeligt. Jeg havde jo ikke andet end Bakkehuset at bo i og havde ingen udhuse. Her var jo så en dejlig stald, hvori jeg kunne have mange hvidkål og gulerødder og hvad jeg nu havde at handle med dengang. Da jeg så havde boet i Gravlev et halvt år, eller knap nok det, så kom der landmålere og de satte deres pæle op og målte op. Jeg blev rædselsslagen og ringede op til Simon Jepsen, der var sognerådsformand og spurgte, hvad der skete. Han forklarede, at det var det her skolebyggeri, og at der nok skulle bygges en gymnastiksal og noget skolekøkken og sådan noget. Så han gav mig det råd, at jeg nok hellere selv måtte gå i gang med at bygge. Jeg vidste jo ikke lige hvordan jeg skulle få råd til at bygge, men jeg fik af sognerådsformanden at vide, at staten ville give et statstilskud til byggeriet på 3000 kr., som var et tilskud, der under krigen blev givet til at gøre forbedringer færdige. Så kan det nok være, der kom gang i foretagendet. Jeg tog straks kontakt til nogle håndværkere i Støvring. Der var en tømrer Abildgård, som havde en søn, der var næsten bygningsingeniør. Han lavede en fin tegning til mig. Jeg tog så op til Hans Pindstrup, der sad i Folketinget. De hjalp mig, så jeg snart efter var klar til at begynde at bygge.

Kæmner A. Lorentzen

Jeg tog ned til kæmner Lorentzen. Han sad næsten ene på sit kontor, der jo dengang ikke var så stort som det er i dag. Han sagde, at der ikke kunne være tale om noget tilskud, for jeg var jo ikke begyndt at bygge endnu. Simon kom ind ad døren i det samme og sagde, at byggeriet var påbegyndt. Om aftenen ringede han til mig og sagde, at jeg nok hellere måtte komme i gang med at grave ud til grunden. Jeg fik fat i min storebror, der hjalp mig med at få de gamle bygninger raget ned. Elinstallatør Nørlems far kom og hjalp mig og vi brugte de kampesten, vi tog af de gamle mure og brugte dem, når vi støbte. Det er de udhuse, jeg har den dag i dag. De stod færdig i 1943, men det var en slem forskrækkelse at få lige i starten.

Skolens legeplads grænsede lige op til vores have, ikke fordi vi have så meget have, men vi havde da et stykke jord omkring huset. Vi havde efterhånden fået nogle småbørn, og de måtte jo ikke løbet væk, så vi satte noget ståltrådshegn op i skellet. Der sad så de her småfyre nede i frikvartererne, for så var der jo liv i landskabet. Skolebørnene stod så på den anden

side af hegnet og fodrede dem som dyr i zoologisk have. Ude på skolens legeplads stod en vandpumpe, og det var faktisk det eneste sted, fra den pumpe, der kunne fås vand til kirkegården.

En efterårsdag jeg kom hjem fra arbejde, lå der besked om, at jeg skulle komme op på Oplev Hedegård. Der var det høje menighedsråd forsamlet, og de ville gerne snakke med mig. Jeg kom så op på Oplev Hedegård, og der sad de gamle herrer og damer, som sad i menighedsrådet. De sagde, at de havde hørt om mit vandværks gode ydeevne, og om jeg ikke kunne tænke mig at komme til at levere vand til Gravlev Kirke. Det ville jeg jo godt være med til, og vi leverede jo i forvejen til skolen. På spørgsmålet om hvad jeg kunne tænke mig at forlange for vandet, sagde jeg, at det skulle koste 60 kr. om året. Det ville menighedsrådet dog under ingen omstændigheder være med til, for de mente at de for de penge selv kunne få lavet en boring. Jeg kørte hjem efter dette mit første møde med kirkefolkene i Gravlev. Det varede dog ikke længe inden menighedsrådet kom til fornuft og fik leveret vand fra mig, og det gør kirken den dag i dag, hvilket fungerer ganske udmærket.

Oppe på kirkegården, lige oven for diget mod nord, stod der en række hvidgran. De så ikke godt ud – det gør gamle hvidgran nu i øvrigt aldrig. De havde lige haft tre fimbulvintre i træk, så de så ikke godt ud. Dem ville menighedsrådet gerne af med på en god og billig måde. De spurgte så mig, om jeg ikke kunne tænke mig at fælde disse træer og tage roden op. Hvis jeg ville det, kunne jeg komme til at levere en hæk hele vejen op. Det indvilgede jeg i, da der jo var meget godt træ i al hvidgranen. Vi havde dog glemt at tage misteltenen i ed, for igennem årtier var der blevet smidt sten ud på den side af diget, hvor hvidgranerne stod. Stenene skulle fjernes inden hvidgranerne kunne graves op. Men op kom de dog, og i stedet blev der plantet en berberishæk, som har stået der indtil for nylig.

Kirkens nabo, der gennem mange år havde lånt sine plysstole ud til kirken, når der var bryllupper, havde igennem mange år en roekule liggende på et areal neden for kirken. Det var meget bekvemt for ham, da han ikke havde plads lige omkring sin egen gård. Den ordning fungerede til alles tilfredshed. På et tidspunkt fandt menighedsrådet ud af, at manden ikke var medlem af folkekirken, og så skulle han bestemt heller ikke have den fordel. Da havde menighedsrådet lige med et glemt, at han jo havde lånt plysstole og søjler ud til kirken og dens bryllupper. Jeg fik så den opgave at planere og beplante det område, og det blev beplantet efter en vældig fin beplantningsplan, og så skete der faktisk ikke mere, og arealet groede til med selvsaet elm og ask og hvad der nu ellers kom.

Alt imens gik Poul Andersen og sled som en hest med kirkegården. Han fik ryddet mange træer og fik ryddet noget buskads neden for kirkens dige mod syd og fik sået græs på arealet. I det hele taget blev området omkring kirken passet godt, idet græsset blev slået med le, ikke så tit, men når det blev for langt. Han havde jo også sit arbejde i skoven at passe, men det gik ganske udmærket.

Lige før jul i 1963 blev han lammet. Der gik et halvt års tid, hvor det gik med afløsere på kirkegården, hvorefter stillingen skulle oplås ledig. Nogen spurgte så mig, der jo boede godt for det, lige på den anden side af vejen, om det ikke var noget for mig at blive graver i Gravlev. Jeg søgte så pladsen, og fik den også. Jeg vidste på det tidspunkt ikke rigtigt, hvad jeg fik i løn for arbejdet, men det måtte vi jo så finde ud af på et tidspunkt. Jeg blev kaldt til møde og fik udleveret tre regulativer, som skulle underskrives. Jeg fik da lige lov at læse dem igennem først. Der var et for fyrmesteren, et for ringeren og et for graveren. Jeg fik dem senere studeret meget grundigt og lagde mærke til flere forskellige ting. Der stod for eksempel, at jeg skulle være sømmeligt klædt i kirken, så jeg havde et sæt tøj, der aldrig hed andet end ”det sømmelige”. Jeg lagde også mærke til, at der stod, at man skulle følge sognets skik, og det har jeg også i den tid jeg gik deroppe prøvet på at efterleve.

Det var ikke let at komme ind i arbejdet i den stilling, for Poul Andersens sygdom var af en sådan karakter, at han ikke kunne give mig meddelelse om nogen ting. Jeg vidste ikke, hvilke gravsteder, jeg skulle holde og hvilke jeg ikke skulle holde. Jeg vidste faktisk ingenting. Men heldigvis havde vi i Gravlev mølleren Kristian Jensen. Han havde god forstand på arbejdsgangen i en kirke, så han fik lært mig at fyre, hvordan man ringede og hvordan alterlysene skulle stå, for de skulle jo helst stå lige. Ja, der er tusind ting, der skulle læres. Det med at fyre, var et stort problem. Det var jo med fast brændsel. Vi skulle først fyre med kvas, det jo var noget, der kunne give fut og liv i skorstenen. Husk på, der havde jo ikke været fyret i fjorten dage. Derefter skulle der pinde på, så træ, så koks og så kul til sidst. Alt sammen skulle slæbes op fra skuret neden for kirken. Det var ikke altid så sjovt. Der var somme tider sne på stien, og der var somme tider meget glat. Kullene var tunge, men jo mere man har i kurvene, jo hurtigere får man det op, man skal bruge. Der var en rist foran fyret, som kunne tages af. Deri hældte man kullene. Det kunne godt støve, så der skulle altid støves af efter at der var blevet

fyret. Da ville jeg gerne have haft en vogn med larvefødder, sådan én ville have været god at køre kul op med.

Jeg fik efterhånden en maskine til at slå græs med. Den købte jeg faktisk for egen regning, for Poul Andersen havde jo haft sin egen le, så hvorfor skulle jeg så ikke have min egen maskine. Men da den så var slidt op, fik jeg en ny, betalt af menighedsrådet.

Klokken i Gravlev kirke

og noget af alt det andet skrammel, der var så rigeligt af deroppe, så jeg kunne sidde på en bænk og kime. Det gik så let så let!

Året efter fik jeg en dejlig stige af metal. Den var let og den var handy og den var god. Børnene hjalp mig nu med at kime, så der kun skulle kimes et kvarter ad gangen. Børnene smuttede så op og ned og vi pyntede juletræet nede i kirken ind imellem. Nu om dage er det blevet bestemt, at det er livsfarligt at kravle op til kirkeklokken, så der bliver ikke længere kimet i Gravlev Kirke. Hvordan de kongelige bygningsinspektører og de andre bygningsagkyndige nu vil komme op for at kontrollere taget, det ved jeg ikke. Det er en helt anden historie.

At stå påskemorgen og kigge ud ad glamhullerne over Gravlev kirkegård og se den forårspyntede kirkegård med påskeliljer og andre gule blomster, den oplevelse ville jeg ikke være foruden.